ומ"ש ואע"פ שאין קורין בו חייבים הציבור לקנותו ממנו וכו' ומיהו אם רצה להעלותו הרבה אין קונין אותו ממנו וכו'. ומ"ש בכדי דמיו ומעט יותר. סס משנה כתבמיה בסמוך: (פ"ג) ת"ר מעלין בדמיהן עד כדי טרפעיק ופירש"י אע"פ שאינו אין לוקחין אותם יותר מדמיהן טעמא שלא יתנו לב ויטרחו לשלול ספרים אבל בדבר מועט להעלות בדמיהן טרפעיק לא מוכחא מילתא כולי האי. וכתבו התוספות (ד"ה מעלין) משמע מתוך פרש"י דקאי גם אספרים וקנת תימה דאין משוה התלמוד ספרים שדמיהם יקרים להעלות כדי טרפעיק כמו בתפילין ומזוזות לכך נראה דקאי אתפילין ומזוזות וממילא משמע לספרים מוסיפים דבר מועט וכך הם דברי רבינו: ומשמע התם בגמרא דאין לומר לגוי שיתנם לו בחול יותר מדאי פן יכעוס וישליכם למקום האבוד כדעבדא ההיא טייעתא לאבי דאתיא ליה מייתא דתפילי ואמר לה יהבת לי ריש ריש בתמרי אימליא זיהרא שקלה שדאיגהו בנהרא אמר לא אינעי לי לזלזליהו באפה כולי האי:

ב גר שחזר לסורו מחמת יראה כשר לכתבו. ברייתא ומימרא דרב אשי סס:

ה ס"ת שאמר הסופר בעודו בידו שלא עיבד העורות לשמן וכו'. פרק הניזקין (גיטין נד:) ההוא דאתא לקמיה דרב אמי א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני אזכרות שלו לא כתבתים לשמן א"ל ס"ת בד מי א"ל בד לוקח א"ל נאמן אתה להפסיד שכרך ואי אתה נאמן להפסיד ס"ת. א"ל רבי ירמיה נהי דהפסיד שכר אזכרות שכר ס"ת כוליה מי הפסיד א"ל אין שכל ס"ת שאין אזכרות שלו כתובות לשמן אינו שוה כלום. ההוא דאתא לקמיה דרבי אבהו א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני גוילים שלו לא עיבדתים לשמן א"ל ספר תורה בד מי א"ל בד לוקח א"ל מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך אתה נאמן להפסיד ס"ת. ומאי שנא מדרבי אמי התם איכא למימר טעי בדרבי ירמיה הכא כיון דקא מפסיד כוליה אגריה ואתא אמר אימור קושטא קאמר. ופירש רש"י (נה.) התם איכא למימר דמשקר ונתכוין להקניט וסבור שלא יפסיד אלא שכר אזכרות כרבי ירמיה אבל גבי קלפים דיודע הוא שיפסיד כל שכרו ואתי אמר אימור קושטא קאמר. וכתב הר"ן (כו:) ואינך נאמן להפסיד ס"ת משום דחזקה פועל עשה כהוגן מה שבידו וכל שאינו בידו אינו נאמן דחזקה משקר. ומיהו בחדש דעלמא עד אחד נאמן באיסורין בכל לד דסתמא אמרו (חולין י:) נאמן עכ"ל. ורבינו ירוחם (נ"ב ח"ב יט.) כתב אהא דאמרינן אי אתה נאמן היינו מפני שאינו בידו שאם היה בידו נאמן וכמו כן אפילו לא היה בידו ואמר לו הפעם הראשונה שמצאו כלומר כשנתן לו הספר אמר לו כך נאמן ואין הפרש בין שבעל הספר שותק בין שמכחישו כי הוא אינו יכול לדעת בזה אמיתת הענין עכ"ל:

ד כתב המרדכי בסוף הלכות קטנות (יד ע"ג) תניא במסכת סופרים (פ"ז ה"ב) אין רשאי לכתוב אא"כ יודע לקרות. ומו סימן ל"ט (מד:) פסק רבינו בגמלאו בד גוי דכשרים וכאן פסק גבי ס"ת דינגו ומאי שנא תפילין מס"ת ועיין במה שכתבתי באורח חיים לשם (ס"ב) בס"ד:

ב ומ"ש ואף על פי שאין קורין בו וכו'. סס משנה ובריתא: ומה שחזר רבינו וכתב ואם רצה להעלותו הרבה מניחים אותו בידו. נראה דמתחלה קמזהיר שלא יקפוץ לתת לגוי דמיס הרבה כדי שלא יזלזל בו בכדי דמיו ומעט יותר נמי לא יזלזל בו כיון שנותנים לו מעט יותר לאפוקי אם ידקדק שלא ליתן אלא בכדי דמיו איכא למיחש שמא יתן לו מעט פחות מכדי דמיו ותמלא הגוי אדם מרוב כעס שנותנים לו פחות מכדי דמיו וישליכו לנהר כעובדא דטייעתא דאייתא מייתא דתפילי לקמיה דאבי. והשתא הוי קס"ד דאף על גב דלכתחלה לא יקפוץ לתת לגוי דמיס הרבה היינו כדי שלא יתנו הגויים לנס ויטריחו ושללו ספרים כשירלו (כ)שקופלים ליתן להם דמיס הרבה אבל עכשיו דקמזהיר שלא יקפלו לכך אלא בכדי דמיו ומעט יותר אם כן מסתמא לא יתנו שוב לב לטרוח ולשלול ספרים כיון שאין הישראלים קופלים לקנותן בדמיס מרובים וא"כ איכא למימר כיון דלבסוף אין הגוי מתפייס בכדי דמיו ומעט יותר דשאין אנחנו ליתן לו לבסוף דמיס מרובים כדי שלא יזלזל בו כשרואה שמניחין אותו בידו להכי חזר ואמר רבינו ואם רצה להעלותו הרבה מניחין אותו בידו ואין אנו רשאין ליתן לו דמיס הרבה אף לבסוף:

ג ספר תורה שאמר הסופר בעודו בידו וכו'. בפרק הניזקין (סוף דף נ"ד:) ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי א"ל ספר תורה שכתבתי לפלוני אזכרות שלו לא כתבתי לשמן א"ל ספר תורה בד מי א"ל בד לוקח א"ל נאמן אתה להפסיד שכרך ואי אתה נאמן להפסיד ס"ת. ופירש רש"י הואיל ואין בידך עכ"ל. אלמא דאי הוה ס"ת בידו היה נאמן להפסיד הספר תורה וכן כתב רבינו אבל כשאינו בידו אינו נאמן דחזקה דפועל עשה כהוגן מה שבידו וכיון דהשתא אינו בידו אינו נאמן דחזקתו דמשקר. והכי איתא בפרק שני דע"ז (לד:) מוריים אומן שרי לפי פירוש הערוך (ערך אמן) דאומן לא מרע נפשיה. ומיהו אדם בעלמא עד אחד נאמן באיסורין בכל לד דסתמא אמרו נאמן אפילו אינו בידו אלא דהכא בפועל ואומן כשאינו בידו חזקתו דמשקר וזו היא דעת הרשב"א המאו בית יוסף לעיל בסימן קכ"ז (ריא.) ע"ש ודעת (נ"י) [ר"ן] בפרק הניזקין ומביאו בית יוסף כאן. א"ל רבי ירמיה נהי דאפסיד שכר האזכרות שכר דכוליה ספר אמאי מפסיד א"ל שאני אומר כל ספר תורה שאין אזכרות שבו כתובין לשמן אינו שוה כלום. ותו איתא התם ההוא דאתא לקמיה דרבי אבהו א"ל ספר תורה שכתבתי לפלוני גוילים שלו לא עיבדתים לשמן א"ל ספר תורה בד מי א"ל בד לוקח א"ל מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך נאמן אתה להפסיד ספר תורה ומאי שנא מדרבי אמי התם איכא למימר טעי בדרבי ירמיה הכא קא מפסיד כוליה אגריה וקאתי אמר שמע מינה קושטא קא אמר. ופירש רש"י התם איכא למימר דמשקר ונתכוין להקניט וסבור שלא יפסיד אלא שכר אזכרות כרבי ירמיה אבל הכא גבי קלפים דיודע הוא שיפסיד כל שכרו ואתי ואמר אימור קושטא קאמר עד כאן לשונו. וזהו שכתב רבינו החזרו לבעליו נאמן על הגוילים ולא על האזכרות כן צריך להיות:

פרישה

(ד) אין קונין אותו ממנו וכו' מניחין אותו בידו. נראה דה"ק דאין קונין אותו ממנו מיד וכו' ואח"כ כתב דאפילו לעולם אין מחויבים לקנות ממנו אלא מניחין אותו בידו לעולם. אי נמי דה"ק ואין קונין אותו ממנו וכו' וכדי שלא תאמר דוקא ישראל בעצמו אינו יכול לקנות ממנו יותר מכדי דמיו כדי שלא יבין הגוי שאנו מוזהרין מלהגיחו בידיהם ויטרחו ושללו עוד ספרים אבל ע"י גוי אז ע"י סיבה אחרת שלא יבין הגוי שאנו מוזהרין על כך מותר לקנות אפילו יותר מכדי דמיו לכן כתב ואם רצה להעלותו הרבה מניחים אותו בידו כ"ל בכל ענין אע"ג שלא יבין הגוי כנ"ל. ועיין בב"י שכתב ז"ל ומשמע התם בגמ' דאין לומר לגוי שיתנם לו בחול יותר מדאי פן יכעוס וישליכם למקום האבוד כעובדא דגמרא וכו'. אבל רבינו לא כיון לזה לומר דבין ביוקר יותר מדאי בין בחול לא יקנו דהא רבינו לא נקט חול בלשונו אלא העלאת דמים נקט כ"פ וק"ל:

חדושי הגהות

רפא [א] מה שהוסיף לומר ואין קורין בו נראה דקמ"ל מה דאפילו בדמי לאותן שמנה הרמב"ם בפ"ז מהלכות ס"ת (הי"א) שהן כתומים כל זה מבואר היטב בט"ז בס"ק א':

ת כרחי דהני רב דאמרגא סס (והכ"ס ס"ל) : ם מדרבי כסף כ"ל כסס מ"ס : ומשמע דאחת לקמי' דהני תמי וסו' ניתן דף נ"ד ע"ב (ול' הכ"ס סס דין ר"ח) : יא דשמע דאחת לקמיה דהל אמת וכו' סס :

נקודות הכסף

דפסלה כת"ל : (שם ס"ו ס"ק ה') ויש לי מה בקום עיין כו' . לא כיון כמרדכי פרק כמקום שהו קוראים התלמיד בעמוד שבאל לאתכ"ס וכ"כ לו בן הרדכי פרוס שבר מ"ת כרכם מאר יותר מבכר תומם ובכלא אבר כגוילין לבתן לו אחבר לתן שוב בחביה מ"ם כבר ולין לו אלא שבר תומם ומסיבר כרכם ומה דאי' בס"ם דמפסיד כולה אגרת היינו כולה אגרת דס"ת לבן. נתן אבל בלוכרת סוכר שאינו מפסיד אלא שבר אלכרות ופסר תורה מלכרות היא בביתקו כתיבתו לבן אינו נתן: (שם בס"ר ס"ק ב') יש בבות בדפוס מגרתה לבל מבינן ובן ע"ל אלא כל מרבי אבבר בו' אינו נתן ובסופר חבר אלבן אלנו ס"ת כיד מי אתם כיון כיד לוקח אינו נתן ובקשה"ד ובקבה בו' ובמרדכי דלנ מבתן לבתן ובל :

ברכי יוסף

זיין בבבוכר בבזכרת ולבר סס מבבסה ר"ל בבבר"ם ובולבים ר"ו בזבן כרב בגדול בתנ"ן בבבבתם בל בכרבני מבכרו ס"ת בסול לבני מקבת . ובלא בבבר נגת ובדיס בלל ב' סי' ל"ח דתמר :

גליון מהרש"א

סרבים ובס"ב א"ח סיבן בל"ד כתב המחבר סבוף ב"א האבקרסים הינו האהקים הבן מוסרים לבבדת מבבים : (בס סבוף ב' בס"ם) אלא שבר האבלות . ביין בלין לבל סי' קב"ו סבוף ב' בל הינת בבבר: (בס) נאמן לבבתו . בי' ת' יד אליהו סי' פ"ם דאף אינו ראוי ללבבד בבבו בלי ניקוד בחבשא דיבא לקרות ובבי"ם בס"ו הבבאות הניקוד מרובה ובקרא בבפיר בל שבר ובבתב אבלות שלא לבבן ל"ל דאבר לבקר דלחוסרא הזה קרוש והזה בוקר ס"ת בסר דאבר ע"ש :

נחלת צבי

(סימן רפ"א בס"ב סבוף ג') שבתבו בסר בבר אבה . נלתה הב"ם אם תבבו הב"ם בסבל בס"ם בתת"ת סי' ל"ם ס"ב נבי תפילין דבל בבבבל לבתבן בסבל בבל תיקון עבייתן ובתב בם בתב"ת דלם תבר ובוסב בתפילין בסבל שהו בבלל תיקון בביתן בו' ובי"ם אם תבר בס"ם ע"ם ובס"ת בל בתבוסת מהר"ם מבלחי בן בתבוסת מהר"ם ובבלין בבילו בבה"ן בל הרב מהר"ם ר"ל לעיל סי' רע"ו ע"ם מילו ב"ל בלת בלמד ובות בל המבבל רק בילבו בתובן זה ובדיבין ע"ל בלת בתבבל בל דבילו בלת בלבלה בל בלבלה בל בלבלה בל

כן וכתב בסוף וחולי ים לחלק וכ"ש עכ"ל : (ד) שטעה הפועל שאינו ספסיר שברו . לאו כל שברו אלא ס"ס אם כטעות שסובר שמקלת שברו יפסיד והוא סך מוטע נ"כ דינא הכי והוא מוכח מהגמרא פרק כגיזקין בהוא סופר שטעה וסבר שדמי כל הקמות שכתב בס"ח לא יטלמו לו ולא איכפת ליה בזה דאפ"ס אומר שקר ועיין כימן רפ"ח . וקשה לי ממה שהבאתי שם . וקשה לי ממה שכתב לפסול בס"ח מאי שנא שברו לחמן לפסול בס"ח מכחיבה ואמר מפרק כאומר בקידושין (דף ס"ה) אבל איסי אי לאו דקיש לה לא הוי אמרה ומתסר נפשה ליתסר איסו בקרוטתיה קמ"ל ולמה לא אמרינן בחמרין נמתה גם שם מתוך שהיא אוסרת נפשה חהא נאמנת נ"כ על אחריה דסתם שאני שהוא מכחיבה ואמר לא קדשתיך משא"כ כאן שאומר איני יודע יודע דכא קי"ל בזה דאומר איני יודע הוה כמו שכחשה וגראה לתרץ דשאני הכם דאע"פ שיש שפק לקרוכותיה אם נתקדשה זו אם לאו הן מותרות כיון שיש לזו חזקה פנויה דמעיקרא ע"כ מוקמינן לה אחזקתה דלא נתקדשה מה שאין כן בס"ח שאין לה חזקה תחילה להתיר בבירור

ב ״ במה דברים אמורים כשעושה עמו בחנם או אפי' בשכר והוא בענין שלא יפסיד שכירותו כגון שאומר [יח] שנתנסך באונס או ששברו דבר מועט (ח) אבל אם שברו הרבה והוא בענין שמפסיד כל שברו כגון שאומר שנתנסך בפשיעתו נאמן אפילו אינו עתה בידו כא וגם לא אמר ליה בפעם (יג) ראשון שמצאו :

הגה כב [יט] ודוקא שאומר שנאסר היין בדרך שהוא גלוי וידוע לכל (ט) שאפסר שברו כגון בשפיעה שנזכר אבל אם אמר בדרך שמפסיד שברו (ד) (יד) שטעה הפועל שאינו מפסיד שברו אע"פ שמפסידו על פי הדין אינו נאמן (רבינו ירוחם) :

ג כג [כ] י עד אחד נאמן באיסורים (טו) להתיר [כא] אבל (יז) לא י להחמיר :

הגה כד [כב] (יא) מיהו יש אומרים דבדבר דאיכא לברורי כגון שאומר לו אחד (ה) בת (טז) ואתלך עובד כוכבים מנסך ייבך לריך לאוש לדבריו (כ"י בשם התוספות) [כג] וכל דבר שלא שאחתזק לא להיתר ולא לאיסור כה עד אחד נאמן עליו כן אפשרו (מהרי"ו פרק הגיזקין ומרדכי פ' האשה רבה) [כד] וכל היכא (יב) דאחתזק דבר באיסור כגון בגל (ו) לו מחיצת בשר שאינה (יח) מבוקרת אין העד נאמן עליו להתירו [כה] אלא א"כ בידו לחקור

ג"ר

כתוספתא דנאמן להחמיר ולא להקל וקי"ל הלכה כר' מחבירו (מיהו במרדכי פ' אלו מנלחין והגהמ"י פ"ו מהל' אכל כביאור אבל כתוספתא דברי ר' רשב"ג אומר נאמן העובד כוכבים להחמיר כו' מיהו מבואר שם בדבריהם דקי"ל כרשב"ג דנאמן העובד כוכבים כו' ע"ש . וע"ל סי' ס"ס ק כ"ג) אלא ודאי כלבתא סרחש"ם פרק אלו מנלחין בשם מהר"מ דע"ב לא פליג ר' אלא כיון דפירות שלו הן אכל בטלמא מודה לרשב"ג וכן מוכח התם בהרח"ם דלרשב"ג ס"ל דבעלמא אינו נאמן אפילו בעומא דלא נחכוין אלא להשכיח מקחו דלא כדעת מהרש"ל שבאלתי לעיל סי' קכ"ב בס"ק (ג') [ד'] ונקוט הא כללא בידך לעולם אלא עדותו של עובד כוכבים כמאן דליתיה ואין דברו מעלין או מורידין בשל אחרים וכבי אמרינן לקמן סי' ק"ן ס"ק (כ"ו) [ס"ג] ומיהו היכא דמסיה לפי תומו בבר נאבאר דינו בסימן ל"מ ס"ק כ' וסימן ש"ג ס"ק ד' : כא וגם לא א"ל בפעם ראשון שמצאו . ר' ירוחם סוף נט"ו סייס ואפילו מבחיבו ומביאו ב"י ואין זה מוכרח דבש"ס נבי ס"ח דאמרינן מתוך שנאמן להפסיד שברו נאמן לומר שלא עיבד הגווילין לשמן

היינו מטום שאין כלה מבחיבו אבל במבחיבו י"ל דהבעלים נאמנים על שלהם (ותע"ג דבר"פ האשה רבה משמע דלא אמרינן הבעלים נאמנים על שלהם אלא היכא דבידו לחקור היינו היכא דאתחזק איסורא כגון בגל וכה"ג משא"כ בכא אדע דהא נבי אלב ושורך נרבע ונבי קדושין איתא בפרק האומר דאם הבעלים מבחיבו נאמנים וכן בטהרות ויי"ג נופיה אע"ג דאיתו בידו א"כ ל"ל דהך דהאשה רבה היינו מטום דאיתחזק איסורא (ודוק) וע"א בהבחשת בע"ד לאו כלום וכן משמע קצת בהגהת הרא"ש דפוס סלכות מעמאי מבשב ומוסב ע"ם ודוק ואפשר שיש בדעתו לחזור ולהבעלים הביקור מיישמין לזה בסימן ס"ה אבל כאן אין כאן ריעותא לומר שמא היה כך אלא כדפרישית ומ"מ נם לזה יש חקנה שיחגנה אז ימכרנה לזה המעיד עליה שאז נאמן עליה כיון שהיא שלו כמ"ש בסמוך ואח"כ יחזור ויתגנה לו ולא חייבינן בזה אח"כ כל זה כתבתי לדעת רמ"א שהגיה כך מילתא דאתיא בשר שאינה מנוקרת אבל באמת ליתא במרדכי פרק האשה רבה ובאמת"י פרק הגיזקין אלא שבא לאוד איתא בריש פרק האשה רבה רק בר"ן פרק האשה רבה איתא . *) ותמהתי על פה קדוש שאמר כן דדוקא בטבל

להחמיר לא אמלא דבעד נאמן בלא שחיקת הבע"ד דמ"ב היכא דלא שיהחזק לא איסור אין העד נאמן לאסור ולא היתר אסור מספק בלא העד והיכא דאתחזק היתרא לא אמלא דבעד נאמן לאסור ולא היתר אסור מספק בלא העד והיכא דאתחזק היתרא אין העד נאמן לאסור כדלעיל ס"א עכ"ל הש"ך : (מז) ואראר . כתב הט"ז סי' שלריך ליקן עמו אבל אם הלך עמו ולא מצאו אין כאן איסור כל"ל פסוט והש"ך כתב דאפילו הבע"ד לא הף עד ה' מכחיבו נאמן בדבר לאיכא לברורי כן מוכח בס"ם והוס' : (יז) לאסרו . בשבר"ו ומרדכי איתא אפילו לאהיתו ולאו להתיר איכא דבוחא (ולא לאסרו) דהא אפילו בלא העדאמו אסור מספק ב"מ חשיב עדותו ולהאי איסור ומ"מ לענין ס"ם נם נאמן אפילו בלא שחיקת הבע"ד כגון אפילו לאסרו אמר אינו יודע עכ"ל הש"ך : (יח) מבוקרת . כתב הט"ז זה מייני שבבבר

נו"ב ס"ד דיכא דאיתחזא מוקה ע"א נאמן ובכ"כ בס' פני יהושע ס"ב ופ' כפ' תומות ירוחלים פוסק"ים ע"ש

ובשל אחרים כו' אבל כדברי הרב כן עיקר כמש"ש (בס"ק י"ח) (ע"ב) : [יח] שנתנסך באנס . בס"ש בבתני' נ"ב ב' : [יט] ודוקא כו' . שם נ"ד ב' : [כ] ע"א כו' . שם ב' ב' יבמות שם : [כא] אבל לא כו' . בס"ש בנשין שם דדוקא שהוא בידו או ששותק בס"ש בקדושין שם וכנ"ל והיינו בדבר דאתחזק להיתירא בס"ש למבשל . ובבראש"ש שם ובמרדכי שם : (ליקוט) ע"א כו' אבל כו' . כ"כ הרא"ש בפ"ב דס"ק סע"ס ור' סאיר נמנם כו' והא דע"א נאמן באיסורין ה"ס כו' וכ"כ רי"ו והביאו ב"י וכ"כ תוס' בקידושין ס"ה ב' בד"ה נמנאו . וצ"ל דהא דאמר בכל דוכתין כו' אבל צ"ע (עש"ן) דהיכא דלא אתחזק נאמן על פניהם כמ"ש בתנ"ה וכ"ה בראש"ש דנאמן שם א' כ"ר שהוא שפק ולא אתחזק לא איסור

באר היטב

אבל אם הוא רק חשוד כתב לעיל סי' קי"ם ס"ז דנאמן ואע"ג דקאמר התם מי שהוא מפורסם בעבירה היינו שהוא מפורסם שעשה בעבירה פעם א' דהוי חשוד ואינו מועד לאיתו מומר מיהו בסימן קכ"ד ס"ם בחמוסים ודאי מועדים הם ואפשר ביון דמתוך אונס ודחק עושים כן כחשודים דייינינן להו ולענין עדות העובד כוכבים כתבו הפוסקים דאינו נאמן לא לאיסור ולא להיתר ונראה דאפילו אין לו הנאה בעבודתו אינו נאמן להעיד בבל אחרים מיהו היכא דמסל"מ בסימן ס' ס"ם ס"ס ובס' ס"ג בהג"ה בשם מיהו היכא דמסל"מ בהנאה ס"ם ס"ס ובס' ס"ג בהג"ה בשם הבעלים מבחיבים ופי' הש"ך דר"ל לאפוקי שוהק דוקא ומכחיבו דנקט ר"ל שמ"ל מיני מאמיך וכה"נ אבל אם מכחיבו בבירור אינו נאמן ועל"ע סי' רפ"א ומיהו היכא דאתחזק איסורא כגון בבל וכה"נ אין הבעלים נאמנים אלא בהקנו : (יד) שטעה . ולאו דוקא שטעה בכל שברו אלא ה"ה אם הטעות שסובר שמקלת שברו יפסיד והוא סך מוטע ב"כ דינא הכי. ע"ז : (טו) להתיר . כלומר אמלא דעד אחד נאמן באיסורים להתיר אפילו בלא שחיקת הבע"ד דאחזו כהודאה אבל להתיר לא אמלא דבעד נאמן בלא שחיקת הבע"ד דמ"ב היכא דלא אתחזק לא איסור ולא היתר אסור מספק בלא העד והיכא דאתחזק היתירא אין העד נאמן לאסור כדלעיל ס"א עכ"ל הש"ך : (מז) ואראר . כתב הט"ז סי' שלריך ליקן עמו אבל אם הלך עמו ולא מצאו אין כאן איסור כל"ל פסוט והש"ך כתב דאפילו הבע"ד לא הף עד ה' מכחיבו נאמן בדבר לאיכא לברורי כן מוכח בס"ם והוס' : (יז) לאסרו . בשבר"ו ומרדכי איתא אפילו לאהיתו ולאו להתיר איכא דבוחא (ולא לאסרו) דהא אפילו בלא העדאמו אסור מספק ב"מ חשיב עדותו ולהאי איסור ומ"מ לענין ס"ם נם נאמן אפילו בלא שחיקת הבע"ד כגון אפילו לאסרו אמר אינו יודע עכ"ל הש"ך : (יח) מבוקרת . כתב הט"ז זה מייני שבבבר

ביאור הגר"א

ולא היתר ע"א נאמן לומר שהוא טותר כו' וכ"ש אם אומר שהוא חלב כו' ואם נתחזק לצד אחר אינו נאמן להיפך בין לאיסור בין להיתר כמ"ש הרא"ש שם ב' היכא דאתחזק התירא כו' ג' היכא דאתחזק איסורא כו' וכמ"ש בהג"ה וכל היכא דאתחזק כו' (ע"ב) : [כב] מיהו י"א כו' . תוס' בקידושין שם ממש"ש ב' שלח ואחזו : [כג] וכ"ד שלא כו' . כמ"ש ביבמות ונמין שם רע"א נאמן בבה"ג אף להתיר וכ"ש לאסור . הרא"ש ומרדכי : [כד] וכל היכא כו' . נמ' שם ושם : [כה] אא"כ כו' ואם היו כו' ואדם נאמן כו' . יבמות שם : (ליקוט) אא"כ בידו לחקור . אפילו אין עכשיו בידו לחקור . תוס' דנמין ב' ב' ד"ה

ואם תאמר לאיזה צורך שאלו רמ"א מנהגו ספר תורה ביד מי הלא אם היתה ביד הסופר כל שכן דמהימן כיון שהוא בידו אם כן ה"ל לומר בסתם נאמן אתה לפסול ספר תורה. תירץ הרא"ש (סי' יג) דאם היה אומר לו בסתם נאמן אתה לפסול ספר תורה היו טועים לומר דספר תורה ביד הסופר היה ולכך האמינו ולכן כדי לברר הדבר שאלו והשיב לו ביד הלוקח וא"ל דאפילו הכי אתה נאמן במגו לפסול ספר תורה. ולפע"ד נראה לחלק דאי הוה ספר תורה ביד הסופר מהימן לפסול ספר תורה אפילו היה כותב לו בסגנס אבל כשהוציאו מידו ונתנו לפלוני אם היה עושה עמו בסגנס לא היה נאמן כיון שאינו בידו וחזקה דמשקר דפועל ואומן חזקה שעושין כהוגן דלא מרע נפשיה אבל כשעשה בשכר מתוך שהוא נאמן להפסיד שכרו וכו' ולכך שאלו בסתם ספר תורה ביד מי כדי להוציא מפיו אם עשה בסגנס או בשכר דמתוך תשובתו ישמע ויבין אם הוא לוקח או לא וכאשר השיב ביד לוקח אם כן נשמע דעשה עמו בשכר אמר לו מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך וכו' ואם היה נשמע מתוך תשובתו דעשה עמו בסגנס לא היה נאמן אף על הגוילין לפסול ספר תורה כיון שאינה בידו כדפרישית והכי נקטינן:

עיבד העורות לשמן או שלא כתב האזכרות לשמן (ה) **נאמן והוא פסול** (א) (ו) **החזירו לבעליו נאמן על הגוילים ולא על** (ב) **האזכרות** א):

סימן רפב

פרטי רחמי דינים המבוארים בזה הסימן

[א-ג] דברים שצריך לנהוג כבוד בס"ת ודין עמידתו ואם מוליכו ממקום למקום כיצד יוליכנו: [ד] לא יכנס בס"ת לבית המרחץ ולא לבית הקברות ולא יקרא עד שירחיק מבית הכסא ומבית הקברות ד' אמות: לא יאחוז ס"ת ערום: [ז] אסור לישב על המטה שס"ת עליה: [ח] אם ישמש מטתו בבית שיש בו ס"ת או תפילין או שאר ספרי הקדש: [ט] אם טמאים אוחזים ס"ת וקורין בו: [י-יא] ס"ת שבלה ומטפחות ספרים שבלו כיצד גונזין אותם: [יב] דין תיק ומטפחת וארון ומגדל וכסא שבלו: [יג] דין תיבה לעשות ממנה כסא וכסא לעשות ממנו שרפרף: [יד] דין בימות שעומד עליהן האוחז הספר: [טו] חשמישי ס"ת שעשאן על תנאי: [טז] דין תפוחים שעושים לס"ת: [יז] דברי קדושה שמכרום ז' טובי העיר: [יח] יחיד שמכר ס"ת שלו מותר להשתמש בדמיו: יחיד שמכר התפוחים שלו יכול הלוקח [לעשות] בהם כל מה שירצה:

א חייב אדם לנהוג כבוד גדול בספר תורה (ג) **ומצוה לייחד לו מקום ולכבד אותו המקום**

רפב א **חייב אדם לנהוג כבוד** וכו' עד לפי כחו. הכל מדברי הרמב"ם סוף הלכות ספר תורה: הר"ן (כג: ד"ה ס"ת) כל הני הואיל וליתנהו בקשירה ליתנהו נמי בכתיבת תפילין ומזוזות דמשתעי בהו קרא וכ"ש בס"ת דהא קדיש טפי מינייהו. וכתב עוד דנראה מדברי הרמב"ם ורש"י דפיסוליהו דהני מדאורייתא הוא ואחרים פירשו דמסור וישראל משומד מדינא ליתנהו בקשירה אלא דמדרבנן כיון שפרק מעליו עול מצוה אפילו לא הוי משומד אלא למצוה אחת דשביק היתרא ואכיל איסורא עשאוהו מדבריהם כאילו אינו בקשירה: **כתב** המרדכי בהלכות קטנות (יג: סוף ה"ק) הא דתניא קטן שכתב תפילין פסולין היינו אפילו הגיע לחינוך לליתיה בקשירה מדאורייתא אא"כ [הוא] בן י"ג:

רפב פרטי רחמי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

[ב] כששומע קול פעמוני ס"ת אף על פי שאינו רואהו חייב לעמוד וע"כ נהגו לעשות פעמונים: כשהספר תורה בדוכן אם חייבים העומדים למטה לעמוד: חומשים שלנו אף על פי שאינם (גולל) [בגולל] עומדים לפניהם: בני אדם החבושים בבית האסורים אם מוליכים ס"ת אצלם: [ו] הקמיעין אם היו מכוסים עור מותר ליכנס בהם לבית הכסא: [ה] אין מזרקין כתבי הקדש ואפילו הלכות ואגדות: [ז] כמה גבוה יהיה הס"ת ממנו ויהיה מותר לישב אצלו: אם מותר לישב על גבי [מטה] ששאר ספרים מונחים עליה: לא יתן אדם ס"ת על גבי ארכובותיו ושני אצילי ידיו: [ח] הרואה ס"ת שנשרף: [יד] דין לוחות ספרים שלנו שאינם נגללים: דין לוחות שכותבין עליהם:

א חייב אדם לנהוג כבוד גדול בס"ת ומצוה לייחד לו מקום וכו' עד ויכבדנו כפי כחו. הכל דברי הרמב"ם בסוף הלכות ס"ת (פ"י ה"י-יא) **א):**

דרכי משה

רפא (א) במרדכי פרק הניזקין (דף תרי"א ע"ב) (שצד) דמ"מ הוי כחומש בעלמא ללמוד בהם תינוקות וצריך ליתן לו כשכר חומש בעלמא רק העודף ששוה הס"ת העשויה כתיקונה יותר מהחומש זה לא ליתן לסופר עכ"ל ראבי"ה (מסכת מנחות אלף וקמט) ג] וע"ל סימן קכ"ז אימתי עד אחד נאמן באיסורין: (ב) **מבואר** בגמרא דהיינו אם לא נתן לו שכרו אבל אם נתן לו שכרו אינו נאמן וע"ל סימן קכ"ז בדין זה:

פרישה

(ה) **נאמן והוא פסול.** דכל שבידו הוא נאמן: (ו) **החזירו לבעליו נאמן על הגוילים ולא על האזכרות.** כל"ל פירוש אם אמר שלא עבד הגויל לשמן נאמן מאחר שיודע שמפסיד כל שכרו [ו]אפ"ה אמר ודאי קושטא קאמר (אבל אם נתן לו שכרו אינו נאמן וע"ל סימן קכ"ז. עד כאן המגיה). אבל אם אמר שלא כתב האזכרות לשמן אינו נאמן דנוכל לומר דטעי כדרכי ירמיה שסבר מי שלא כתב האזכרות לשמן אינו מפסיד כל שכר הס"ת אלא שכר האזכרות וא"כ להקניטו קא מכוין הואיל שאין לו הפסד מרובה משום דחזקה פועל עושה כהוגן גמרא ע"ש:

רפב (ג) **ומצוה לייחד לה מקום** וכו' **ולא יגלה ערותו כנגדו ולא יפשוט רגליו כנגדו.** הא דכתב כנגדו לשון זכר וכן אא"כ

הגהות והערות

רפא א] בכתה"י ובדפו"ר ב"י הגירסא, "נאמן על האזכרות ולא על הגויל". והוא טעות המוכח, וכן תיקנו הב"ח והפרישה כמתוקן בפנים: ב] לפנינו (הלכה יג) כגירסת רבינו שמחה אך הנחלת יעקב כתב שבאגודה גרס כגירסת המרדכי: ג] וז"ל הראבי"ה לפנינו "וצריך שיעבד הגוילין ושיכתוב לשמן ושיכתוב האזכרות לשמן ואם לאו אין מותר לקרות בו ומפסיד הסופר את שכרו כדאיתא בהניזקין". עכ"ל:

רפב א] עיי"ש ברמב"ם דהגירסא שונה במקצת:

Scanned with CamScanner

ב הרואה אותו כשהוא מהלך חייב לעמוד לפניו וכו' עד שיתכסה מעיניהם. ג"ז מדברי הרמב"ם בפרק הנזכר (ה"ט) בספרי הרמב"ם עד שיעמוד זה שהוא מהלך בו כשיגיענו למקומו ע"כ. והיא הנוסחא הנכונה. ודין העמידה מפניו בפ"ק דקידושין (לג.) בעיא דליפשיטא מפני לומדיה עומדין מפניה לא כל שכן: ומ"ש ויהיו הכל עומדים וכו' או עד שיתכסה מעיניהם. למד כן מדין רבו מוהרק שנתבאר בסימן רמ"ד (קמז.): **וכתב** ה"ר מנוח דהוא הדין השומע את קולו אע"פ שאינו רואהו חייב לעמוד וע"כ נהגו לעשות פעמונים ורמיה [א] מדברי טרפון כל הוה שמע קל כרעא דאימיה אמר אקום מקמי שכינה: **כתב** הרשב"א (ח"ג סי' רפא) שאלת על מה ששמעת שאין הקהל עומדים כאן בשעה שש"ל מרמה הכתב לעם ושאלת היאך אפשר להם שלא יעמדו. תשובה נראה שהיאך לכך מה שאמרו אם מפני לומדיה עומדים מפניה לא כל שכן ואם מזה אינו רואה שיהא חיוב העמידה אחר שס"ת כדוכן לפי שהוא במקום אחד והציבור במקום אחר ואין אדם חייב לעמוד מפני רבו שהוא עומד למעלה בבימה והתלמיד למטה ע"ג קרקע אבל כל שמוליאין ס"ת מן ההיכל עד שמעלין אותו לדוכן עומדין הקהל על עמדם ומקרוב רואו קצת מגדולי הציבור ב) שיש לעמוד גם בשעה שש"ל זוקפו ומרמה הכתב לעם ואמרו לי שכל זה מכבוד ס"ת ושכן נהגו ברוב המקומות וכל שטועין שיש בו כבוד ס"ת ראיתי לחוש ועכשיו כל הציבור עומדים עד שמניחין אותו במקום שקורין בו עכ"ל: **וכתב** עוד (ח"ח סי' קמד) שנשאל הא דאמרינן בקידושין שחייב אדם לעמוד מפני ס"ת אם ה"ה מפני חומשים והשיב חומשים שאמרת לא נעשיין (כגולל) [בגולל] וכתיקונן אמרת שאותם הרי הם כס"ת לכל דבריהם אלא שאין קורין בהם בציבור מפני כבוד הציבור בלבד אלא חומשים שלנו שאינן בגולל ומסתברא שאפילו לפניהם עומדים דקדושים הם ויתנין הם ליכתב כן ופוק חזי מאי עמא דבר לכתוב כן ומפניה קרינן מה עכ"ל. ואין כן דעת הרמב"ם שכתב (שם פ"ז הי"ד) מותר לכתוב התורה חומש חומש בפני עצמו ואין בהם קדושת ס"ת השלם ג) ומשמע דבעשוי בגולל וכתיקונו קאמר וא"ל לומר בספרים שלנו שאינם עשויים בגולל אפילו כל התורה כתובה בהם וכן נהגו העולם שלא לעמוד בפניהם ומעולם לא נשמע פולה פה לערער בדבר ד): **דברים** שבלוחות הברית הן שבס"ת לכך צריך לכבדו. כ"כ הרמב"ם בפרק הנזכר (ה"י): **בני** אדם החטאים בדבר המסורין אם מוליכים ס"ת אגלס כתבתי בטור אורח חיים (סוף) סימן תקפ"ד:

ג היה הולך ממקום למקום וס"ת עמו לא יניחנו בשק ויניחנו על החמור וירכב עליו וכו' עד מניחו בחיקו כנגד לבו והוא רוכב על החמור. ג"ז דברי הרמב"ם בפרק הנזכר (ה"ח):

פרישה

כמה פעמים אע"ג דתורה לשון נקיבה וכמו שכתב בתחילה לייחד לה. ל"ל דלשון זכר אמקום שהיית התורה תוכו קאי. מ"ג לשון זכר קאי אספר וכמו שכתב רש"י בפרשת נצבים (דברים כט, כ) לישב למה נכתב פעם אחת ספר התורה הזה ופעם אחת הזאת ע"ש: **שנאמר והיה שם בך לעד.** פסוק הוא בפרשת וילך (דברים לא, כו): (ג) **הרואה אותו כשהוא מהלך.** ל"ל הרואה ס"ת כשהוא מהלך ע"י אדם העושאו. וכתב הר"ר מנוח דה"ה אם שומע את קול העושאו אע"פ שאין רואהו חייב לעמוד אבל לפני מומשים שלנו א"ל לעמוד. רמב"ם. אבל הרשב"א מחמיר (כ"כ בתשובה סימן קמ"ד וכתב כ"י ונהגו שלא לעמוד מפניהם ומעולם לא שמעט פולה פה לערער בדבר. עד כאן המגיה). כ"י: (ג) **חייב לעמוד לפניו.** מפני לומדיה עומדים מפניה לא כל שכן. גמרא. ועיין בדרישה: (ד) **עד שיעבור זה שמוליכו ויגיענו למקומו וכו'.** הלשון אינו מדוקדק ונראה דה"ק עד שיעבור זה שמוליכו ואח"כ מפרש שר"ל כמה שאמר עד שיעבור זה שמוליכו פירוש או עד שיגיענו למקומו או עד שיתכסה מעיניהם והוא כדין רבו מוהרק שנתבאר בסימן רמ"ד: (ה) **ויניחנו ע"ג חמור וירכב עליו אלא מניחו בחיקו כנגד לבו.** נקט כן משום דהוי אליבא דכולי עלמא דלהרי"ף דמחמיר אינו ממיר אלא להניחו בחיקו וכו' ולדעת הי"א דמקילין והוא דעת התוספות אינו אוסרין אלא לרכוב ולישב עליו ממש, וכתב רבינו

דרישה

רפב [א] **חייב לעמוד לפניו.** מפני לומדיה עומדים מפניה לא כל שכן. גמרא. והא דאמרינן במסכת מכות (כב:) טיפשאי הני אינשי דקיימי קמי ס"ת ולא קיימי קמי גברא רבא לאו משום דעדיף גברא רבא מס"ת דהא איפכא אמרינן הכא אלא לומר דכיון שאלמלא הם היתה כרוכה ומונחת ואינהו מפרשי לה כדאמרינן התם דהא בדאורייתא כתוב ארבעים יכנו ואתו רבנן ובצרי להו חדא כמה טיפשאי נינהו דלא סברי כשם שראוי לעמוד מפני ס"ת כך ראוי לעמוד מפני לומדיה ודומה לזה פירש בעקידת יצחק בפרשת חוקת (שער עט, עד:) ע"ש. ובתוספות דהתם ה"ק כמה טיפשאי הני אינשי וכו' דהא למיקם מקמי ס"ת לא ידעינן אלא מק"ו דגברא רבא עכ"ל (הר"ן) פ"ק דקידושין (סוף דף תרל"ה)-(יד: ד"ה ומה) ע"ש: [ב] **ויניחנו ע"ג חמור וכו'.** נקט כן משום דזהו אליבא דכולי עלמא וכו' עמ"ש בפרישה וכתבתי כן לאפוקי מיש מפרשים

חדושי הגהות

רפב [א] לפנינו בגמרא (שם לא:) מיתא דרב יוסף כד הוי שמע קל כרעא וכו':

הגהות והערות

א*) בדפוס ורשא-וילנא הגירסא "ישחה" לפניו בכובד ראש: ב) הגירסא בתשובת הרשב"א שם, "גדולי ישראל והציבור" (דפוס ב"ב תשי"ח):
ג) ברמב"ם לפנינו ליתא תיבת "השלם": ד) עיי"ש בכס"מ ובמש"כ הצפנת פענח:

Scanned with CamScanner

רפב (א) גבוה ממנו. כן הוא בהרמב"ם ונראה דסס"ת צריך שתהיה גבוה מן האדם אבל איסכא לא הוה דרך כבוד אלא דבטור כתב גבוה ממנה ונראה דרבינו שעומדים לפני ארון הקודש אין בכלל איסור זה שעומדים לאחוריהם לארון הקודש בין שסס"ת מונחת בארון הקודש הוה כמו ערשה לעשות פעמונים אבל לא ערשה לע"ד כן דה"כ בסכה אין לחוליא אותה ס"ת דמסמיע קול בדאיתא באו"ח סי' ס"ה סעיף י"א גני זוג שבטאר בסמה ופוקק זוז שבטאר וסיינו משום איסור השמעת קול בסכה ואע"ג דסס כסי' שלינו כתב רמ"א וי"א דבזמן הזה הכל שרי דאין אנו בקיאין בעשיית כלי שיר כו' מ"מ כיון שלדעת הראשונים יש איסור אמתי נעביד לכתחלה איסור בפרע בסס"ת ותו נראה דאין מקיל סס אלא באותן דברים שאין דומים ממש לכלי שיר בסהיא דמספקין ומטפחין ביד אבל בסך זוג דדומה טפי לכלי שיר יש איסור לדברי הכל לכן כ"ל שאין לעשות אותן פעמונים ומשום הכי לא הביאו רמ"א וכבר ראינו שהיה כן באיזה בית הכנסת ומיתו בהם הסלקוס: (ג) ולא יקרא בו. בסימן סס"ז כתב דאפילו בעל פה אסור לקרות סס ומבואר כאן דאחיזה להוד יש איסור בכ"ה עצמו וקריאה למוד אסור אפילו חוץ ד' אמות: (ד) על המטה שס"ת עליה. בתשובת רמ"א סימן ל"ד יליף מזה שאין ליסב על תיבה שיש בה ספרי קודש וכתב אח"כ מיהו יש לדקדק דלמה הוא"ל והסס נתונים בתיבה הרי הס ברשות בפני עצמן וכמופסקין דמי מיהו נראה דאין להלק בזה דהא אמרינן פרק מי שמתו לענני תפילין אע"ג דסיימן כלי תוך כלי אסור לשומן תחת מראשותיו ולא אמרינן דהכלי מפסיק וה"ה לענין ליסב עליהם ואח"כ הניחו כל"ע *) ולע"ד נראה דזה יש ללמדו מהא דאיתא בפרק בכל מערבין (דף ל') ביד לוקח וזה כפתור ופרח וכין כך וכין כך הדין אמת דבתים אינו נאחזן בסיגלא מתחת ידו וקונאחבאר בסי' קכ"ז רס"ב ועיין שוד שס מדיינים אלו:

רפב א חייב לעמוד כו'. ע"ל סימן רמ"ב סעיף י"ח: ב זה שמוליכו. ואם עומד לפום דינו כמהלך מאחר שאינו עומד דרך קבע כ"כ בס"מ ומביאו בב"ח: ג השומע כו'. כן הוא בכל הספרים אבל אין נוהגין כן וכ"כ הב"י שנהגו אבל לא לעמוד מפניהם ומשאלה לא נשמע פולה פה לערער בדבר ומביאו ד"מ ונראה אל"ל יש מחזירין ואומרים השומע קול הנושא כו' ואלמה קלי וכן גרס בעמ"ז: ד קול הנושא כו'. וכן קול הפעמונים שבס"ת עע"ז והוא מדברי הר"ר מנוח שבב"י: ה ואם היה מפחד כו'. והב"מ בארוך בזה ומסיק ולענין הלכה נקטינן הכא והכא לאומרא דאלא בנקוס סכנה לא שרי אלא בחיקו כנגד לבו ואפי' בשאר ספרים ובנקוס סכנה נמי לא שרי אלא לאפשלו לאחוריו אבל לא לרכוב עליו וכדב' הר"ר יוסה לפרש דברי רב אלפס דהכי משמע אלשון כדפי' עכ"ל וכולהי היכא דאפשר להמתיר בכבוד הורה עדיף אבל היכא דלא אפשר מותר לשילו לרכוב עליהם: ו או לבית הקברות. משום לוגע לרש היינו המתים וע"ל סי' שס"ז סעיף ג': ז ולא יאחזו ס"ת בלא מטפחת כו'. ע' בח"מ ר"ס קמ"ז: ח אסור לישב כו'. ולאו לאחמיר שיהא מקום ס"ת גבוה ממנו י' טפחים ולא יפחות

מג'

רפב לנהוג כבוד בספר תורה ודין תשמישיה.

ובו י"ט סעיפים:

א [א] * חייב אדם (א) לנהוג כבוד גדול בס"ת ומצוה לייחד לו מקום ולכבד המקום ההוא ולהדרו ביותר [ב] ולא ירוק כנגד ספר תורה [ג] ולא יגלה ערותו כנגדו [ד] ולא יפשוט רגלו כנגדו ולא יניחנו על ראשו כמשוי [ה] ולא יחזור (לו) אחוריו [ו] אלא אם כן (א) (ח) גבוה (ב) ממנו עשרה טפחים [ז] אלא ישב לפניו בכובד ראש וביראה ופחד שהוא העד הנאמן על כל באי עולם שנאמר והיה שם בך לעד ויכבדנו כפי כחו:

ב [ב] הרואה ס"ת כשהוא מהלך **א** (ג) חייב לעמוד לפניו ויהיו הכל עומדים [ח] [ג] עד (ג) שיעמוד **ב** זה שמוליכו ויגיענו למקומו [ט] או עד שיתכסה מעיניהם:

הגה [י] אבל לפני חומשים שלנו אין לריכים לעמוד (ב"י בשם הרמב"ם) ויש מחמירים. (הרשב"א סי' קמ"ד) **ג** [יא] (ג) השומע (**ב**) **ד** קול הנושא ספר תורה אף על פי שאינו רואה אותו חייב לעמוד (ב"י בשם הרב רבינו מנוח):

ג [ד] היה הולך ממקום למקום וס"ת עמו לא יניחנו בשק ויניחנו על גבי חמור וירכב עליו אלא מניחו בחיקו [יב] כנגד לבו והוא רוכב על החמור **ה** ואם היה (ד) מפחד מפני הגנבים מותר:

ד [ה] לא יאחזו אדם ס"ת ויכנס בו לבית הכסא או לבית המרחץ [ו] [י] או לבית הקברות אע"פ שכרוך במטפחת ונתון בתיק שלו (ג) (ד) [יג] ולא יקרא בו [יג] עד שירחיק ד' אמות מהמת או מבית הקברות [יד] או [ח] מבית הכסא **ז** (ה) [ט] ולא יאחזו ספר תורה בלא מטפחות:

ה [ו] אין (ו) זורקין כתבי הקדש [טו] ואפילו הלכות ואגדות [טז] (ואסור להפוך אותו על פניהם וכשמלאו כך לריך להפכו) (מהרי"ל):

ו [יא] הקמיעין אם היו מכוסין עור מותר ליכנס בהם לבית הכסא ואם לאו אסור: **ז** [ח] [יז] [יב] אסור לישב (ד) על (ה) המטה שספר תורה עליה:

ח [יג] אסור לישב (ה) המטה שס"ת עליה: **ט** [יד] אם אינו מגיע לרצפה אלא שהוא מונח בארון הקודש הוה כמו מונח בקרקע: (ב) קול הנושא ס"ת. בב"י מביא בשם הר"ר מנוח וע"כ נכנו לעשות פעמונים אבל לא ערשה לע"ד כן דה"כ בסכה אין לחוליא אותה ס"ה דמסמיע קול בדאיתא באו"ח סי' ס"ה סעיף י"א גני זוג שבטאר בסמה ופוקק זוז שבטאר וסיינו משום איסור השמעת קול בסכה ואע"ג דשם בסי' שלינו כתב רמ"א וי"א דבזמן הזה הכל שרי דאין אנו בקיאין בעשיית כלי שיר כו' מ"מ כיון שלדעת הראשונה יש איסור אמתי נעביד לכתחלה איסור בפרע בסס"ת ותו נראה דאין מקיל סס אלא באותן דברים שאין דומים ממש לכלי שיר בסהיא דמספקין ומטפחין ביד אבל בסך זוג דדומה טפי לכלי שיר יש איסור לדברי הכל לכן כ"ל שאין לעשות אותן פעמונים ומשום הכי לא הביאו רמ"א וכבר ראינו שהיה כן באיזה בית הכנסת ומיתו בהם הסלקוס: (ג) ולא יקרא בו. בסימן סס"ז כתב דאפילו בעל פה אסור לקרות סס ומבואר כאן דאחיזה להוד יש איסור בכ"ה עצמו וקריאה למוד אסור אפילו חוץ ד' אמות: (ד) על המטה שס"ת עליה. בתשובת רמ"א סימן ל"ד יליף מזה שאין ליסב על תיבה שיש בה ספרי קודש וכתב אח"כ מיהו יש לדקדק דלמה הוא"ל והסס נתונים בתיבה הרי הס ברשות בפני עצמן וכמופסקין דמי מיהו נראה דאין להלק בזה דהא אמרינן פרק מי שמתו לענני תפילין אע"ג דסיימן כלי תוך כלי אסור לשומן תחת מראשותיו ולא אמרינן דהכלי מפסיק וה"ה לענין ליסב עליהם ואח"כ הניחו כל"ע *) ולע"ד נראה דזה יש ללמדו מהא דאיתא בפרק בכל מערבין (דף ל') ביד לוקח וזה כפתור ופרח וכין כך וכין כך הדין אמת דבתים אינו נאחזן בסיגלא מתחת ידו וקונאחבאר בסי' קכ"ז רס"ב ועיין שוד שס מדיינים אלו:

רפב א חייב לעמוד כו'. ע"ל סימן רמ"ב סעיף י"ח: ב זה שמוליכו. ואם עומד לפום דינו כמהלך מאחר שאינו עומד דרך קבע כ"כ בס"מ ומביאו בב"ח: ג השומע כו'. כן הוא בכל הספרים אבל אין נוהגין כן וכ"כ הב"י שנהגו אבל לא לעמוד מפניהם ומשאלה לא נשמע פולה פה לערער בדבר ומביאו ד"מ ונראה אל"ל יש מחמירין ואומרים השומע קול הנושא כו' ואלמה קלי וכן גרס בעמ"ז: ד קול הנושא כו'. וכן קול הפעמונים שבס"ת עע"ז והוא מדברי הר"ר מנוח שבב"י: ה ואם היה מפחד כו'. והב"מ בארוך בזה ומסיק ולענין הלכה נקטינן הכא והכא לאומרא דאלא בנקוס סכנה לא שרי אלא בחיקו כנגד לבו ואפי' בשאר ספרים ובנקוס סכנה נמי לא שרי אלא לאפשלו לאחוריו אבל לא לרכוב עליו וכדב' הר"ר יוסה לפרש דברי רב אלפס דהכי משמע אלשון כדפי' עכ"ל וכולהי היכא דאפשר להמתיר בכבוד הורה עדיף אבל היכא דלא אפשר מותר לשילו לרכוב עליהם: ו או לבית הקברות. משום לוגע לרש היינו המתים וע"ל סי' שס"ז סעיף ג': ז ולא יאחזו ס"ת בלא מטפחת כו'. ע' בח"מ ר"ס קמ"ז: ח אסור לישב כו'. ולאו לאחמיר שיהא מקום ס"ת גבוה ממנו י' טפחים ולא יפחות

מג'

רפב לנהוג כבוד בספר תורה ודין תשמישיה.

ובו י"ט סעיפים:

א [א] * חייב אדם (א) לנהוג כבוד גדול בס"ת ומצוה לייחד לו מקום ולכבד המקום ההוא ולהדרו ביותר [ב] ולא ירוק כנגד ספר תורה [ג] ולא יגלה ערותו כנגדו [ד] ולא יפשוט רגלו כנגדו ולא יניחנו על ראשו כמשוי [ה] ולא יחזור (לו) אחוריו [ו] אלא אם כן (א) (ח) גבוה (ב) ממנו עשרה טפחים [ז] אלא ישב לפניו בכובד ראש וביראה ופחד שהוא העד הנאמן על כל באי עולם שנאמר והיה שם בך לעד ויכבדנו כפי כחו:

ב [ב] הרואה ס"ת כשהוא מהלך **א** (ג) חייב לעמוד לפניו ויהיו הכל עומדים [ח] [ג] עד (ג) שיעמוד **ב** זה שמוליכו ויגיענו למקומו [ט] או עד שיתכסה מעיניהם:

הגה [י] אבל לפני חומשים שלנו אין לריכים לעמוד (ב"י בשם הרמב"ם) ויש מחמירים. (הרשב"א סי' קמ"ד) **ג** [יא] (ג) השומע (**ב**) **ד** קול הנושא ספר תורה אף על פי שאינו רואה אותו חייב לעמוד (ב"י בשם הרב רבינו מנוח):

ג [ד] היה הולך ממקום למקום וס"ת עמו לא יניחנו בשק ויניחנו על גבי חמור וירכב עליו אלא מניחו בחיקו [יב] כנגד לבו והוא רוכב על החמור **ה** ואם היה (ד) מפחד מפני הגנבים מותר:

ד [ה] לא יאחזו אדם ס"ת ויכנס בו לבית הכסא או לבית המרחץ [ו] [י] או לבית הקברות אע"פ שכרוך במטפחת ונתון בתיק שלו (ג) (ד) [יג] ולא יקרא בו [יג] עד שירחיק ד' אמות מהמת או מבית הקברות [יד] או [ח] מבית הכסא **ז** (ה) [ט] ולא יאחזו ספר תורה בלא מטפחות:

ה [ו] אין (ו) זורקין כתבי הקדש [טו] ואפילו הלכות ואגדות [טז] (ואסור להפוך אותו על פניהם וכשמלאו כך לריך להפכו) (מהרי"ל):

ו [יא] הקמיעין אם היו מכוסין עור מותר ליכנס בהם לבית הכסא ואם לאו אסור: **ז** [ח] [יז] [יב] אסור לישב (ד) על (ה) המטה שספר תורה עליה:

ח [יג] אסור לישב (ה) המטה שס"ת עליה: **ט** [יד] אם אינו מגיע לרצפה אלא שהוא מונח בארון הקודש הוה כמו מונח בקרקע: (ב) קול הנושא ס"ת. בב"י מביא בשם הר"ר מנוח וע"כ נכנו לעשות פעמונים אבל לא ערשה לע"ד כן דה"כ בסכה אין לחוליא אותה ס"ה דמסמיע קול בדאיתא באו"ח סי' ס"ה סעיף י"א גני זוג שבטאר בסמה ופוקק זוז שבטאר וסיינו משום איסור השמעת קול בסכה ואע"ג דשם בסי' שלינו כתב רמ"א וי"א דבזמן הזה הכל שרי דאין אנו בקיאין בעשיית כלי שיר כו' מ"מ כיון שלדעת הראשונה יש איסור אמתי נעביד לכתחלה איסור בפרע בסס"ת ותו נראה דאין מקיל סס אלא באותן דברים שאין דומים ממש לכלי שיר בסהיא דמספקין ומטפחין ביד אבל בסך זוג דדומה טפי לכלי שיר יש איסור לדברי הכל לכן כ"ל שאין לעשות אותן פעמונים ומשום הכי לא הביאו רמ"א וכבר ראינו שהיה כן באיזה בית הכנסת ומיתו בהם הסלקוס: (ג) ולא יקרא בו. בסימן סס"ז כתב דאפילו בעל פה אסור לקרות סס ומבואר כאן דאחיזה להוד יש איסור בכ"ה עצמו וקריאה למוד אסור אפילו חוץ ד' אמות: (ד) על המטה שס"ת עליה. בתשובת רמ"א סימן ל"ד יליף מזה שאין ליסב על תיבה שיש בה ספרי קודש וכתב אח"כ מיהו יש לדקדק דלמה הוא"ל והסס נתונים בתיבה הרי הס ברשות בפני עצמן וכמופסקין דמי מיהו נראה דאין להלק בזה דהא אמרינן פרק מי שמתו לענני תפילין אע"ג דסיימן כלי תוך כלי אסור לשומן תחת מראשותיו ולא אמרינן דהכלי מפסיק וה"ה לענין ליסב עליהם ואח"כ הניחו כל"ע *) ולע"ד נראה דזה יש ללמדו מהא דאיתא בפרק בכל מערבין (דף ל') ביד לוקח וזה כפתור ופרח וכין כך וכין כך הדין אמת דבתים אינו נאחזן בסיגלא מתחת ידו וקונאחבאר בסי' קכ"ז רס"ב ועיין שוד שס מדיינים אלו:

רפב א חייב לעמוד כו'. ע"ל סימן רמ"ב סעיף י"ח: ב זה שמוליכו. ואם עומד לפום דינו כמהלך מאחר שאינו עומד דרך קבע כ"כ בס"מ ומביאו בב"ח: ג השומע כו'. כן הוא בכל הספרים אבל אין נוהגין כן וכ"כ הב"י שנהגו אבל לא לעמוד מפניהם ומשאלה לא נשמע פולה פה לערער בדבר ומביאו ד"מ ונראה אל"ל יש מחמירין ואומרים השומע קול הנושא כו' ואלמה קלי וכן גרס בעמ"ז: ד קול הנושא כו'. וכן קול הפעמונים שבס"ת עע"ז והוא מדברי הר"ר מנוח שבב"י: ה ואם היה מפחד כו'. והב"מ בארוך בזה ומסיק ולענין הלכה נקטינן הכא והכא לאומרא דאלא בנקוס סכנה לא שרי אלא בחיקו כנגד לבו ואפי' בשאר ספרים ובנקוס סכנה נמי לא שרי אלא לאפשלו לאחוריו אבל לא לרכוב עליו וכדב' הר"ר יוסה לפרש דברי רב אלפס דהכי משמע אלשון כדפי' עכ"ל וכולהי היכא דאפשר להמתיר בכבוד הורה עדיף אבל היכא דלא אפשר מותר לשילו לרכוב עליהם: ו או לבית הקברות. משום לוגע לרש היינו המתים וע"ל סי' שס"ז סעיף ג': ז ולא יאחזו ס"ת בלא מטפחת כו'. ע' בח"מ ר"ס קמ"ז: ח אסור לישב כו'. ולאו לאחמיר שיהא מקום ס"ת גבוה ממנו י' טפחים ולא יפחות

מג'

ביאור הגר"א

רפב [א] חייב כו'. פ"ר דאבות פ"ג דס"ם ופ"ג דברכות (י"ה ה' כ"ד ה' כ"ו ה') וס"י דיירוכין (נ"ח ה') וס"א דקדושין (נ"ג ב') ופ"ב דסנהדרין (נ"ב ב') ושם תענס"ר פ' בסדבר פ"ד ובתב הרבב"ם דהא דברי הלוחות הן בס"ת ו"ש ומצוה כו' ולכבדו כו' כמו בארון: [ב] ולא ירוק כו'. דאמ' בפני רבו אסור כמ"ש בפ"י דיירוכין (נ"ט ה') וכ"ש בפנין וכמ"ש בפ"ק דקדושין (נ"ג ב') ק"ו מפני כו': [ג] ולא יגלה כו'. כמ"ש במוכח וכמ"ש במכילתא אם ולא דברים ק"ו ומה אם אבנים שאין בהם דעת לא לרעה ולא לטובה אבר המקום לא תגונו בהם בכוונו הבורך כו' וכ"ש בס"ת בנ"ל ואע"ג דשם מבנים הוכל וק"ק מפסיעה נסה ווקא: [ד] ולא ישמוש כו'. ערש"י בתחלת ק"ח ב': [ה] ולא יחזור כו'. כמ"ש בפ"ה דיומא (נ"ג ה'): [ו] אא"כ נבוה כו'. דרשות אחריתא הוא וכמ"ש בפ"ג דברכות (נע"ח מ"ש): [ז] אלא ישב כו'. כמ"ש בפ"ב דשבת (נ' ב') לענין רבו: [ח] עד שיעמוד כו'. מטה דאיכניא לה שם ברבוב כו' וכמ"ש בנשיא: [ט] או עד כו'. כמ"ש בפ"ה דיומא (נ"ג ה') ברבו: [י] אבל לפני כו'. משא"כ בחומשין שלהם דדין תורה להם דהא אף בציבור מותר לקרות בהן אלא מפני כבוד צבור כמ"ש בנסין ס' א'. רשב"א ע"ש ועפ' רפ"ס א': [יא] השומע כו'. כמ"ש בקדושין ל"א ב' רב יוסף כי כו': [יב] כנגד לבו. כמ"ש בתפילין בפ"ג דברכות (כ"ג ה') ובתוס' כ' שבתר אפילו בפשילו לאחוריו וכן אמרינן בירושלמי סס"ג שם אלא שנתפשקו בס"ת ע"ש ד"ה וירכב כו' והרי"ף כ' דבשעת הסכנה אינו מותר אלא שיניח על החמור שהוא רוכב וכ"מ לשון הרבב"ם דקאמר בראשא וירכב עליו ר"ל על החמור דאי על הס"ת הל"ל בלשון נקיבה עליה ועי' בריש קדושין (הכא דכתובה קלי ותורה כו') ח"ש אלא מיהו כו' ואם כו': [יג] עד שירחיק כו'. שם: [יד] או מבהב"מ. כמ"ש בתפילין בברכות שם וכשיוצא מרחיק כו': [טו] ואפי' כו'. רבב"ם דהא קרא בספר תנן שם בכל ספרים: [טז] ואסור כו'. שם וכ"ל סי' רע"ז: [יז] אסור כו'. הנה תוס' שם פסקו כו' יוחנן דקי"ל כותיה נגד ר"ח בכ"ש תוס' ור"ף ושם בפ"ו דברכות

באר היטב

רפב (א) גבוה. כתב הט"ז ונראה דסס"ת צריך שתהיה גבוה מן האדם הכל איסכא לא הוי דרך כבוד וכ"ל דהרבנים שעומדים לפני ארון הקודש אין בכלל איסור זה שעומדים לאחוריהם לארון הקודש כיון שהסס"ת מונחת בארה"ק הוה כמו ערשה לעשות פעמונים (ב) ולא יקרא בו. בסימן סס"ז כתב דאפילו בעל פה אסור לקרות סס ומבואר כאן דאחיזה להוד יש איסור בכ"ה עצמו וקריאה למוד אסור אפילו חוץ ד' אמות: (ד) על המטה שס"ת עליה. בתשובת רמ"א סימן ל"ד יליף מזה שאין ליסב על תיבה שיש בה ספרי קודש וכתב אח"כ מיהו יש לדקדק דלמה הוא"ל והסס נתונים בתיבה הרי הס ברשות בפני עצמן וכמופסקין דמי מיהו נראה דאין להלק בזה דהא אמרינן פרק מי שמתו לענני תפילין אע"ג דסיימן כלי תוך כלי אסור לשומן תחת מראשותיו ולא אמרינן דהכלי מפסיק וה"ה לענין ליסב עליהם ואח"כ הניחו כל"ע *) ולע"ד נראה דזה יש ללמדו מהא דאיתא בפרק בכל מערבין (דף ל') ביד לוקח וזה כפתור ופרח וכין כך וכין כך הדין אמת דבתים אינו נאחזן בסיגלא מתחת ידו וקונאחבאר בסי' קכ"ז רס"ב ועיין שוד שס מדיינים אלו:

נקודות הכסף

(סימן רפ"ב בס"ו סע"ק ד') ולעד"ג דזה יש ללמדו כו'. אין דבריו נכונים שלמד כן מדברי רמ"א שכתב בתשובה שם וז"ל הכי כלן לתלגא אינם תשובה רק בכלי אחד אלא"כ הלבנו גדול היוצאה מכלל כלי ומולק רבו לעצמו וזה מבואר במסכת אהלות ובתנו בהמתים בהלכות טומאת מת ע"ש. מיהו בכר בתבאר דסתם תלגא גדולה ואפ"ה אינה תשובה רק בכלי אחד אלא"כ הלבנו גדול היוצאה מכלל כלי ומולק רבו לעצמו שבתבאר בהל"ב ע"ש לאד גם הוא משומאה לבאן ואין שינוי לבאן ובתם כ"ש דבינן לבאן בהתם אבל אם בכלי אחד אלא"כ הלבנו גדול היוצאה מכלל כלי ואינו מוקף בכלי אחר דבינן דלגא אסור אבל בכלי אינו מוקף כיון שהוא מקבל טומאה והא דק"ל בכרי היינו משעמת דלא שמיה אהל והכא רמ"א לא הכיא משומאה אלא אם כ"ש יצאה מכלל כלי כ"ש הכא וגם זה הניח בל"ש אבל היכא דשם אינו מוקף אין כאן לבאן. ומה שכתב ראין משעי' ל' דלא יניחנו בסך כו' לא דמיא דהתם הנשם כיון שהוא יוצא עליהם ממש דאמ"ב דהסקין מפסיקין מ"מ גופו מכבד עליהם ונוטו מעגנע הספרים אבל הכא כרי אינו יוצא רק ע"ג הלבנו ואין לבנות באיה ממ"ש התוס' פ' קומתן דף ל"ב ע"ב בשם הירושלמי דהאור ליכן ע"ג תיבה המלאה ספרים דהתם בשונה שאינו ומזאיתה בספרי תוספו' דאין שיכן אבל אינו אמת ובמה מיין שם: דעוד דהא נלגא הכי הכא כמ"ש הנה בל"ש בל"ש מעשם כיון בספרי שלנו אינן כתב אשורית ע"ש:

בית לחם יהודה

(סימן רפ"ב סעיף ב' בהג"ה) **השומע** קול הנשא ס"ת כו'. המולין ס"ת מבהכ"נ לבהכ"נ טוב הוא שלבבוד ס"ת יהיה עבודה בהוליתה. הכ"ס ולקמנ"ל. כל הנוגע מלבבנים ס"ת בתוך אינן קדושה שתיבה תוכ' שתעבוד ומכניע על בשמתו אים עלינו לבנות. ס"ת. כתב בספר מ"כ ספרים הנדפסים יש להם קדושה בספרים הנכתבים בקולמוס ואין לברוך ולאחר בתבי קודש שבכתב בין כין בתבי קודש שבכתב בין כ"ק שבע"פ אפילו אם מכוון

ברכי יוסף

(סימן רפ"ב ס"ד ע"ש סעיף ו') **הקמיעין** אם היו מכוסין עור וכו'. ב"ה אם מכוסין כנגד לו בשתר דבכו'. שבות יעקב ח"ח סי' פ"ב: מותר ליכנס לבהכ"ס ועניני תורה בפלגלדיקרא דחזיב בתבוקה בתבוקה עוד. מהריש"ם בהגהותיו מבס

גליון מהרש"א

(סימן רפ"ב סעיף ח' בס"ע) **לנהוג כבוד גדול.** זה שנהגו להוציא ספרי תורה נגד מלכי אומות אם יכתבו מבני לוי שישאו אותו בדרך כבוד התורה כמו שהיו הם נושאי הארון תבוא עליהם ברכה פ' התינוק סוף פ' נשא ויראה דלוים או כהנים הוא לרמב"ם פצוה זו רק לכהנים ולוים היתה מצוה זו רק בסדבר למיעוט מספר הכהנים ולרבב"ן לא נשתק המצוה אלא כהנים ולוים שיהם כשרים וכ"ש מצוה שע"ם ואין לבביא ס"ת אצל יולדות המקשות לילד כ"א עד פתח החדר של היולדת (ולא לסגולה ראשונה כ"א שמות התורה ינין עליה) אבל לא לתנו לירה ולא ליר אשה ולא לפתחה ח' חב"ר סימן ע"א: (בס סעיף ה') **ואפילו** הלבות ואגדות. וע"כ קוראי הספרים שלוקחים לזה רשים הנדפסים עין פלילי הוא ת' רשד"ם חיו"ד סימן קפ"ד ועי' ש"ך סי' רס"ג סק"ו: (בס סעיף ו') **מכוסים** עור. לאו דוקא. אלא בכל מידו דבסכי דהרי בס"ם שבת פ"ב א' מדמהו להפילין ובתפילין קי"ל אוחון בבגדו ונכנס ח"ל שבו"י ח"ב סי'

שיורי ברכה

(סימן רפ"ב שו"ע סעיף א') **חייב** אדם לנהוג כבוד גדול לס"ת וכו'. מי שאבל מידו הס"ת. כתב הרב (בס"ג בס הרב מבפסי שמות סימן י"ב דיתענה: אפילו אם בבל ס"ת בגרתקן יתענה. הרב מגן אלבהם ח"ח סי' מ"ד והרב אליה רבא ח"ח סי' מ' ע"ש: מהב שיתענה ג' בפסקות מנ' ומים שעוי' ומבסר בר' ולבר. תענות הרמ"ן סי' ל"ז: שמנהו בק"ק אחד שבאל הס"ת הוהה הרב המקום שיתענו כל הקהל ב' וה' ובר' לבפר ובינ"ש בתבוקה ס"ת. ולדעתי הקלבה מדינה אין הרואה שבאל הס"ת חייב לתענות. אמנם נכון הדבר שבל רב ובינו יגזור ויתקן לפי מקומו ושעתו: (שם סעיף ה' בהג"ה) **ובשמצאן** בך צריך להתכון כו'. הרבה תיון בעילו יגזור ויתקן לפי מקומו ושעתו: (שם סעיף ה' בהג"ה) **ובשמצאן** בך צריך להתכון כו'. הרבה תיון נזכרים בזה ובבקורין אותו לס"ת אז אחי' בסבוסרין (מנ' ר"ב דיתענה: אפילו אם בבל ס"ת בגרתקן יתענה. הרב מגן אלבהם ח"ח סי' מ"ד והרב אליה רבא ח"ח סי' מ' ע"ש: מהב שיתענה ג' בפסקות מנ' ומים שעוי' ובו'. ובינ"ש בתבוקה ס"ת. ולדעתי הקלבה מדינה אין הרואה שבאל הס"ת חייב לתענות. אמנם נכון הדבר שבל רב ובינ

מֻתָּר. הַגָּהּ: וְכֵן אִם לֹא עָבֵיד מַעֲשֶׂה, שָׁרֵי. וְלָכֵן (ג) אֵלּוּ שֶׁקּוֹרִין לְחַבְרֵיהֶם וּמְצַפְצְפִים בְּפִיהֶם כְּמוֹ צִפּוֹר, מֻתָּר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּשַׁבָּת (הגהות אלפסי (עירובין לה: תוס ב)). וְאָסוּר לְהַכּוֹת בְּשַׁבָּת *עַל הַדֶּלֶת בְּטַבַּעַת הַקָּבוּעַ בַּדֶּלֶת אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מְכֻוָּן לְשִׁיר, מִכָּל מָקוֹם * הוֹאִיל וְהַכְּלִי (ד) מְיֻחָד לְכָךְ (ה) *אָסוּר. (ו) וְלָכֵן אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ לְהַכּוֹת עַל הַדֶּלֶת לְקָרֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

שֶׁאֵינוֹ דֶּרֶךְ שִׁיר: (ג) **אֵלּוּ שֶׁקּוֹרִין לְחַבְרֵיהֶם וְכוּ'.** הַיְינוּ אֲפִלּוּ (ה) אִם מַנְעִים הַקּוֹל כְּעֵין שִׁיר שָׁרִי, דְּלֹא גָּזְרוּ בָּזֶה הַיְכִי דְּעָבֵיד בְּפֶה: (ד) **מְיֻחָד לְכָךְ.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁמְּיֻחָד לְהַשְׁמִיעַ קוֹל חֲרִישִׁינַן (ו) שֶׁמָּא יְכַוֵּן לְשִׁיר, וְכָל שֶׁכֵּן לְהַשְׁמִיעַ קוֹל בִּכְלִי [שֶׁקּוֹרִין קַאמְע"ר טָא"ן] פְּשִׁיטָא דְּאָסוּר, דִּכְלִי שִׁיר הוּא וְגַם הוּא מְכֻוָּן לְשִׁיר. וּבְבַרְזֶל שֶׁהֻפְּתַח נִגְעָל וְנִפְתָּח בּוֹ, נִרְאֶה דְּמֻתָּר לְהַקִּישׁ בּוֹ עַל הַדֶּלֶת כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְעוּ אַנְשֵׁי הַבַּיִת לִפְתֹּחַ לוֹ, שֶׁזֶּה הַבַּרְזֶל מְיֻחָד רַק לִפְתֹּחַ בּוֹ אֶת הַדֶּלֶת אוֹ לִנְעֹל: (ה) **אָסוּר.** עַיִן בְּאַלִּיָּה רַבָּה (סק"א) וּפְרִי מִגְּדִים (מש"ז סק"א) דְּמִזֶּה נִשְׁמָע דְּהוּא הַדִּין דְּאָסוּר לִמְשֹׁךְ בְּחוּט הָעִנְבָּל בְּשַׁבָּת כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְעוּ אַנְשֵׁי הַבַּיִת וְהֶחָצֵר וְיִפְתְּחוּ לוֹ, שֶׁזֶּה הַכְּלִי מְיֻחָד לְהַשְׁמִיעַ קוֹל וְהוּא כַּוָּנָתוֹ גַּם כֵּן לָזֶה וְעַיֵּן בַּאוּר הַלָּכָה (ד"ה הואיל). וּלְעִנְיַן אִם מֻתָּר לִפְתֹּחַ הַדֶּלֶת כְּשֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עִנְבָּל עַיֵּן לְקַמִּיהּ: (ו) **וְלָכֵן אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ וְכוּ'.** כָּתַב הַט"ז כָּאן (סק"א) וּבְיוֹרָה דֵּעָה סִימָן רפ"ב (סק"ב) דְּמִזֶּה מוּכָח דְּאָסוּר לִתְלוֹת בְּשַׁבָּת אוֹתָן הַפָּרוֹכוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן פַּעֲמוֹנִים לְהַשְׁמִיעַ קוֹל כְּשֶׁפּוֹתְחִין הָאָרוֹן וְכֵן לִתְלוֹת הַפַּעֲמוֹנִים עַל הָעֲצֵי חַיִּים שֶׁל הַסֵּפֶר תּוֹרָה, כַּיָּן דְּעִקַּר עֲבִידָתֵיהּ לְקָלָא. וְהַשַּׁ"ך שָׁם (סק"ב) חוֹלֵק עָלָיו מִטַּעַם דְּהָא קַיְימָא לָן דִּלְצוֹרָךְ מִצְוָה שָׁרֵי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן של"ט (ס"ג) דְּמֻתָּר לְרַקֵּד בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה לִכְבוֹד הַתּוֹרָה וְהָכָא נַמִּי צָרֵךְ מִצְוָה הוּא כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְעוּ הָעָם וְיָקוּמוּ, וְלֹא דָּמֵי לִקְרִיאַת בֵּית הַכְּנֶסֶת דְּאָסוּר, דְּהָתָם אֶפְשָׁר בְּעִנְיָן אַחֵר, וְתוּ דְּאוֹתוֹ הַפּוֹתֵחַ הַפְּרֹכֶת אֵין מְכַוֵּן לְהַשְׁמִיעַ הַקּוֹל כְּלָל כִּי אִם לְטֹל הַסֵּפֶר תּוֹרָה [מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א)]. וְעַיֵּן בְּשַׁעַר אֶפְרַיִם שַׁעַר י' סָעִיף ג' שֶׁדַּעְתּוֹ שָׁם דְּלְכַתְּחִלָּה אֵין לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּשַׁבָּת, וּבִמְקוֹמוֹת שֶׁנָּהֲגוּ הָתֵּר בָּזֶה כְּדַעַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם אֵין לִמְחוֹת בְּיָדָם, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכֵן לְעִנְיָן אִם מֻתָּר לִפְתֹּחַ הַדֶּלֶת כְּשֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עִנְבָּל, תָּלוּי גַּם כֵּן בִּסְבָרַת הַט"ז וְהַמָּגֵן אַבְרָהָם הַנַּ"ל, דְּלְהַט"ז אָסוּר וּלְהַמָּגֵן אַבְרָהָם [כָּאן וְכֵן בְּסִימָן ש"א סָעִיף קָטָן ל"ה עַיֵּן שָׁם] שָׁרֵי, דַּהֲרֵי כְּשָׁפוֹתֵחַ הַדֶּלֶת בְּשַׁבָּת אֵין מְכַוֵּן לְהַשְׁמִיעַ קוֹל. וּמִדְּבָרֵי הַגְּרָ"א שָׁם בְּסִימָן ש"א סוֹף סָעִיף כ"ג (ז) מוּכָח דְּהוּא סוֹבֵר גַּם כֵּן כְּהַט"ז דְּכֵינָן הוּא רוֹחֵק). וּמַה דְּהַבִּיא עוֹד מִסְּתָם הַמִּשְׁנָה (פ"ו מ"ט) דִּבְנֵי מְלָכִים יוֹצְאִין בְּזוּגִין גַּם כֵּן קָשֶׁה מְאֹד לְסִמֹךְ עַל זֶה, דְּהַרְמְ"א בְּסִימָן ש"א סָעִיף כ"ג סָתַם שָׁם לְאִיסּוּרָא וְכָתַב שָׁם הַגְּרָ"א דְּהַמִּשְׁנָה מַיְרֵי בְּפִקּוּק הַזּוּג שֶׁלֹּא יִשְׁמַע קוֹל הָעִנְבָּל, וַאֲפִלּוּ לְפִי דַּעַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם אָסוּר וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַפְּרִי מִגְּדִים בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב בְּסִימָן זֶה (סק"א). וְאִמְנָם יֵשׁ לוֹמַר דְּזֶה הַלֹּא הוּא רַק לְפִי מַה שֶׁפָּסַק הַרְמְ"א דְּבִכְלִי הַמְיֻחָד לְהַרְמְבַ"ם דְּמִשְׁמַע דִּסְכִּירָא לֵיהּ דְּגַם זֶה מֻתָּר הוֹאִיל וְאֵינוֹ קוֹל שֶׁל שִׁיר, וְעַל כֵּן אֶפְשָׁר דְּבִשְׁעַת הַדְּחָק נוֹכַל לִסְמֹךְ עַל מַה שֶׁהַבַּאנוּ לְעֵיל דְּלֹא הוֹאִיל וְאֵינוֹ קוֹל שֶׁל שִׁיר. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר בְּאֹפֶן אַחֵר דְּהָא דְּפָסַק הַרְמְ"א דְּבִכְלִי הַמְיֻחָד לְהַשְׁמִיעַ קוֹל שֶׁל שִׁיר. וְעַל זֶה אֵינוֹ מוּכָרָח דְּמִשְׁמַע דְּמִיַּיקַל בְּזוּג עִם עִנְבָּל הוֹאִיל דְּלֹא בְּעֵי לְקָלָא, הוּא צָרִיךְ לְזֶה רַק לְפָרוּשׁ לְהַרְמְבַ"ם דְּבִכְלִי הַמְיֻחָד לְהַשְׁמִיעַ קוֹל אָסוּר אֲפִלּוּ אֵינוֹ קוֹל שֶׁל שִׁיר. וְגַם כֵּן לְפָסֵק הַרְמְ"א דְּבִכְלִי הַמְיֻחָד לְהַקִּישׁ עַל הַדֶּלֶת בַּכְּלִי הַמְיֻחָד רַק לְשַׁבָּת [עַיֵּן בְּסִימָן שכ"ז סָעִיף ג' (סק"א)]. וְאִם כֵּן אֶפְשָׁר דְּבִשְׁעַת הַדְּחָק נוֹכַל לִסְמֹךְ עַל מַה שֶׁהַבַּאנוּ לְעֵיל דְּלֹא הוֹאִיל וְאֵינוֹ קוֹל שֶׁל שִׁיר. וְגַם בְּהַגְּהוֹת מֵימוֹנִי שָׁם (פכ"ג אות ב) דְּמִשְׁמַע דְּמִיַּיקַל בְּזוּג עִם עִנְבָּל הוֹאִיל דְּלֹא בְּעֵי לְקָלָא, הוּא צָרִיךְ לְזֶה רַק לְפָרוּשׁ לְהַרְמְבַ"ם דְּבִכְלִי הַמְיֻחָד לְהַשְׁמִיעַ קוֹל אָסוּר אֲפִלּוּ אֵינוֹ קוֹל שֶׁל שִׁיר. וְעַל כֵּן אֶפְשָׁר דְּבִשְׁעַת הַדְּחָק נוֹכַל לִסְמֹךְ עַל מַה שֶׁהַבַּאנוּ לְעֵיל דְּלֹא הוֹאִיל וְא

שכלל שלפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, עכ"ל טז.

בגדי ילדים שיש בהם פעמונים

(ט) אין להלביש את הילדים בבגדים שתלויים בהם פעמונים יז.

פעמונים שעל גבי ספר תורה

[משנ"ב סק"ו] כְּתַב הַטַּ"ז וְכוּ' דְּאָסוּר לִתְלוֹת בְּשַׁבָּת אוֹתָן הַפְּרוּכוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן פַּעֲמוֹנִים וְכוּ'. וְהַשַּׁ"ךְ שָׁם חוֹלֵק עָלָיו וְכוּ' וְהָכָא נַמִּי צָרֵךְ מִצְוָה הוּא כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְעוּ הָעָם וְיָקוּמוּ.

(י) בשש"כ יח הביא מהגרשז"א שבזמננו לא שייך כל כך הטעם כדי שישמעו העם ויקומו, ואין הפעמונים ניתנים אלא לכבוד, וממילא צ"ע אי חשיב בגדר מצוה יט.

לדפוק בכף היד או בכלי כדי להשתיק את הציבור
או להזכירם לומר 'יעלה ויבוא' וכדו'

[משנ"ב סק"ז] וּמַה שֶּׁמַּכֶּה הַשַּׁמָּשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת עַל הַשֻּׁלְחָן וְכוּ', אֵין בָּזֶה אִסּוּר אֲפִלּוּ אִם הוּא מַכֶּה בְּאֵיזֶה דָּבָר, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ מַכֶּה בִּכְלִי מְיֻחָד לָזֶה.

(יא) ולפי זה מותר לדפוק ביד על השולחן להשתיק את הציבור או כדי לרמוז לציבור לומר יעלה ויבוא וכדו', ואף מותר להכות בכף או במזלג כיון שאינו כלי המיוחד לכך.

ולכאורה לדעת הגר"א המובאת בבה"ל כ, אין לעשות כן, אמנם כבר כתב שם בבה"ל שהעולם נוהגין להקל, ואם יעשה כן בשינוי, כגון באגרוף וכדו', מותר הדבר אף לדעת הגר"א, וכמו שכתב הבה"ל שם.

וכל זה רק אם דופק שלא בקצב של שירה, אבל לדפוק בקצב של שירה במזלג או בכף היד וכדו' אסור כא.

אמירה לנכרי לנגן בחתונה בשבת

[משנ"ב סק"ח] וְהָוֵי שְׁבוּת דִּשְׁבוּת וּבִמְקוֹם מִצְוָה הִיא, דְּאֵין שִׂמְחַת חָתָן וְכַלָּה אֶלָּא בִּכְלֵי שִׁיר וְשָׁרִי, וְכַנַּ"ל בְּסִימָן ש"ז סָעִיף ה', עַיֵּן שָׁם.

(יב) מקור הדין שבשו"ע, להתיר לומר לנכרי לנגן בחופה בכלי שיר, הוא בטור בשם הראבי"ה כב, וכתב שם שמותרת בזה כג האמירה לנכרי כיון שהיא שבות המותרת במקום מצוה כד, והמשיך שכל שכן כאן שאינו אסור אפילו לישראל אלא משום גזירה בעלמא, ודייק התהלה לדוד כה מדבריו שנידון זה קל יותר משבות דשבות כו.

אמנם לענין מעשה, עיין בערוה"ש כז שכתב שבזמננו נוהגים בזה איסור בכל המדינות ואפילו בשמחת חתן וכלה, ולא יאמר לנכרי לבוא לנגן בשבת, אבל אם בא מעצמו אין צריך למחות בו. וכן כתב הבן איש חי כח שכבר נתבטל המנהג שהיו נכרים מנגנים לפני החתן בשבת. וכן כתב בשדה חמד כט.

עדיפות שמחת חתן וכלה

[משנ"ב סק"י] רְצוֹנוֹ לוֹמַר בִּשְׁאָר שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה, כְּגוֹן בִּסְעֻדַּת מִילָה אוֹ בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה, אָסוּר וְכוּ'.

(יג) במשנ"ב ל כתב שדעתו היא ששמחת חתן וכלה עדיפה יותר משאר דברי מצוה. ועיין במשנ"ב בהל' סוכה לא שביאר מדוע סעודת נישואין פטורה מסוכה ואילו סעודת ברית מילה חייבת, משום שאף שגם סעודת ברית מילה נחשבת סעודת מצוה, מכל מקום אינה דומה לסעודת חתן שהיא מצוה גדולה לשמח חתן וכלה ונקראת סעודת מצוה בכל מקום לב.

טז. ועיין בשו"ת משנה הלכות (ח"ד סי' נב) שהרחיב בענין וכתב שאין בזה שום הוראת היתר, ותמה בדברי הערוה"ש, והביא שם שגם בשו"ת מלמד להועיל חיפש איזה לימוד זכות, ועל כל פנים כתב שודאי אסור ושדיבר בזה עם הגר"מ פינשטיין שאמר לו כי שקר העידו בשמו ושמעולם לא התיר את ה"שטימגאבעל", ושגם במדינות רוסיא וליטא לא השתמשו בו החזנים היראים, וכל גדולי ליטא שם אסרוהו. ויש לציין שמהמסופר בתולדות בעל הערוה"ש עולה שכל מה שכתב הוא אכן רק בגדר לימוד זכות כאשר אי אפשר למחות [וכפי שמבואר בדבריו כאן], אבל הוא עצמו היה מוחה בעידו תמיד בחזנים שהשתמשו בכלי זה, ומחמת כך עורר עליו כמה וכמה פעמים את חמת ההמון.

יז. רמ"א (סי' שא סכ"ג), ועיין בבה"ל שם (ד"ה דוקא). ואם מטרת הפעמונים שישמשו להשמיע קול, אסורה הלבישה אפילו בשעת הדחק, אבל אם אינו מתכוין להשמיע קול, אף שגם בזה פסק כאן המשנ"ב (סק"ו) לאיסור, מכל מקום במקום הדחק כתב שאפשר לסמוך להקל בענבל שבדלת אם אינו מתכוין להשמיע קול, ולכאורה הוא הדין בנדון זה. **יח.** פכ"ח מהדו"ח הערה צז.

יט. בשבט הלוי (ח"א סי' א) כתב שהנידון בפוסקים הוא מפעמונים קצת גדולים ששומעים קולם, אבל כיום הפעמונים שבכתר התורה כמעט ואינם נשמעים ואינם אלא לנוי בעלמא, ופשיטא שמותרים. **כ.** ד"ה אבל. **כא.** כמבואר במשנ"ב (סק"א), ובשו"ע להלן (סי' שלט ס"ג). שש"כ (פכ"ח מהדו"ח סמ"א).

כב. ביצה סי' תשצו. **כג.** לנגן בכלי שיר, והרמ"א למד בדבריו שמותר לומר לו גם לתקנם, אף שהוא איסור דאורייתא, וכבר תמהו בזה שבראבי"ה ובאלו שהביאוהו מדובר על נגינה בלבד. **כד.** באיסור דרבנן, שעל ידי כך היא שבות דשבות המותרת במקום מצוה [שכן שיטתו (שם סי' שצא אות טו) שהותרה אמירה לנכרי במקום מצוה רק באיסור דרבנן]. ראה כן גם בתהלה לדוד המובא בהמשך.

כה. סק"ד. **כו.** ויש שפרשו בדברי הראבי"ה שהוא מתיר אמירה לנכרי במקום מצוה גם באיסור דאורייתא, ועל כן מתחילה כתב היתר זה, ושוב הוסיף שכל שכן כאן שאין זה אלא גזירה והיא שבות דשבות. אבל כאמור אי אפשר לפרש כן בדבריו, אחר שדעתו לאסור אמירה לנכרי באיסור דאורייתא אף במקום מצוה.

כז. ס"י. **כח.** שנה א פרשת שופטים אות יח. **כט.** מערכת חתן וכלה סי' יג. **ל.** סק"ט. **לא.** סי' תר"מ סקל"ד. **לב.** עיין מה שכתבנו במשנ"ב סי' שלט סק"ח לענין ריקוד בשמחת תורה.

Scanned with CamScanner